

В.Л. ІВАНОВА,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри музичного мистецтва
ВП «МФ КНУКіМ»,
м. Миколаїв

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИКОНАВСЬКІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ

Композиторська і виконавська творчість є динамічним процесом, який під впливом трансформації культурних і цінністих координат має тенденції до удосконалення виконавської інтерпретації.

В умовах постійного розвитку музичної мови, форми, жанру, стилю і музичного мислення в цілому, надто важливою стає роль інтерпретатора у звуковій реалізації художнього задуму музичного твору, в процесі створення оригінальної виконавської версії. Для сучасного виконавства характерним є звернення до нотного тексту як цілісної системи музично-виразних засобів, яка несе нові смислові виміри утілення звукообразних ідей.

Об'єктом нашого дослідження є сучасне виконавське мистецтво, а предметом – роль виконавця-інтерпретатора.

Сучасні тенденції виконавського мистецтва набули музично-культурологічного осмислення в дисертаційних дослідженнях І. Чернкової «Музичне виконавство в ситуації постмодерну» (2007) та Т. Зінської «Музично-виконавське мистецтво в соціокультурному просторі України кінця ХХ – початку ХХІ ст.» (2011). Надруковані мистецтвознавчі праці з проблем музично-виконавського мистецтва, в яких досліджуються особливості формування виконавської концепції твору (О.Самойленко, Т. Сирятська, О. Фекете), специфіка музичної інтерпретації та інтерпретаційної діяльності виконавця (Б. Яворський, В.Медушевський, В.Москаленко, О. Маркова, Ю. Некрасов, А. Хитрук), осмислення музичного мистецтва як філософсько-естетичної категорії (Т.Гуменюк, С. Балакірова, М. Северинова, Л. Кияновська) тощо. Отже, проблема дослідження ролі виконавця-інтерпретатора у музично-виконавському мистецтві потребує детальнішого вивчення.

Виконавська інтерпретація ґрунтується на цілісному розумінні й охопленні всіх етапів вивчення музичного твору: від відтворення нотного тексту, запропонованого композитором, до власної виконавської концепції. Це полягає у доцільному доборі засобів виконавської виразності та способу їх застосування. Виконавець-інтерпретатор визначає характер звуковидобування (артикуляція, темброве забарвлення тощо), інтонування, фразування, темпоритмічна і фактурна організація, динамічний план. Тобто, інтерпретатор стає як і композитор, стає творцем музичного твору, створюючи звукову версію нотного тексту.

Саме виконавець-інтерпретатор спрямовує музичний твір безпосередньо на реципієнта (слухача – глядача), який осмислює твір і визначає його значущість як художнього артефакту. У комунікативних зв'язках композитор – виконавець – слухач (глядач) відбувається процес пошуку нових ідей, зумовлених сучасною світоглядною ситуацією.

Перегляд комунікативних зв'язків у мистецькій діяльності розпочався в 1960-х рр. У літературознавстві виникає нова «інтерпретативна парадигма» (А.Г.Усманов), що пов'язано з переосмисленням співвідношення учасників художньої комунікації: автор – текст – читач [5, с. 212].

Набула поширення концепція «відкритої форми», «нової музично-виконавської поетики» (І.Чернова), яка утверджує посилення ролі та функції виконавця-інтерпретатора при виконанні сучасних музичних творів.

Дослідники використовують термін «мобільність тексту», що виникає завдяки новим принципам і методам композиції, техніці письма (алеаториці, сонориці, пуантилізму), що надає виконавцю-співатору необмежену творчу свободу в пошуку засобів виразності, а іноді спричиняють суттєву трансформацію авторського тексту.

Сучасні концептуальні засади виконавської інтерпретації можна узагальнити у певних положеннях:

1. Провідні функції мистецтва спрямовані на самопізнання особистості.
2. Експерименталізм, інноваційне спрямування мистецтва, тяжіння до нового діалогу минулого і сучасності, відмова від канонів.
3. Переосмислення традицій, пошук нових виконавських рішень інтерпретації музичного твору.
4. Переосмислення ролі композитора та музиканта-виконавця в системі мистецької комунікації. Утвердження принципу рівноправності у творчій співпраці композитора і виконавця.
5. Проникнення мистецького арт-простору в повсякденне життя.
6. Розуміння твору як Тексту, несиченому поліфонічним змістом, що формує інтерпретаційну свідомість митця і впливає на комунікативний зв'язок зі слухачем (глядачем).
7. Посилення значення виконавської інтерпретації та слухацької свідомості у діалозі людини і культури.

Відтак, інтерпретація відбиває спосіб мислення людини в контексті сучасного світу, що перебуває у стані нескінченного розвитку, становлення і трансформації, тобто відображає інтерпретуючу свідомість людини. С.Балакірова вважає, що «...весь світ, саме життя розглядаються з позиції інтертекстуальності – як гетерогенний рухливий Текст, у контексті якого існує людина, постійно інтерпретуючи його зміст» [1, с. 9].

Підкреслимо, що сучасні виконавські можливості мають історичні, стародавні традиції. У виконавстві зберігаються характерні для усного виконання, принципи імпровізаційності, спонтанності.

У навчальній роботі традиційним є академічне трактування музичних творів, тобто «класичне» з точним виконанням авторських ремарок.

На прикладі твору Ежена Боцца «Арія» для саксофона і фортепіано інтерпретація піднімає виконавську діяльність на творчий рівень. Авторський докладний запис, який має багатий спектр виконавських ремарок, відносний, і все це треба відтворити і одухотворити. Устремління виконавця повинні бути спрямовані на якомога точніші розкриття задуму композитора на основі усвідомлення його стилю, особливості жанру, емоційного змісту, комплексу музично-виразних засобів, а з іншого - на передачу своїх особистих почуттів і емоцій. Свого часу твір було визнано католицькою церквою інструментальною молитвою ХХ століття. За цей яскравий і неповторний твір композитор отримав премію від Папи Римського.

Зараз же формується новий тип виконавця – це інтерпретатор-універсал, який прагне виконати музичний твір на найвищому художньому рівні, використовуючи власний виконавський досвід, вибір засобів виконавської виразності, їх доцільне використання, творчу обдарованість, професійну майстерність. Але в інтерпретації музичних творів важливою залишається «інтуїтивне бачення» виконавця, що передбачає спонтанну участь у процесі композиторсько-виконавській творчості.

Композиторський текст зберігає кінцеве і єдине значення. Мета виконавця-інтерпретатора розширити художній контекст твору, що відкриває нові можливості інтерпретації музичного твору. Діалог композитора і виконавця відкриває нові смислові координати творчості у створенні звукообразної картини світу.

У творі Е.Боцца «Експромт і танець» особливу увагу треба звернути на використання композитором технічних і виразних можливостей духових інструментів, які застосовуються традиційно і досить точно.

Так, завдяки з'єднанню «етюдних труднощів» з незвичайним поєднанням штрихів, композитор досягає яскравості і віртуозності та отримує можливість для нового семантичного наповнення творів. Досить чітко простежується вплив джазової музики, як однієї з характерних тенденцій музичної культури ХХ століття. Слід відзначити появу елементів інструментальних каденцій, які розширюють рамки класичної форми. За рахунок цього жанрова сфера поповнюється новими якостями, які з одного боку, пов'язані з жанровим прототипом, а з іншого – значно розширюють уявлення про її семантику.

Так, на думку І. Чернової, «відбувається зміна, а інколи навіть «інверсія» виконавських і композиторських музичних засобів порівняно з класичним їх використанням». Далі зазначається, що «композиторськими засобами стають характер звукодобування, динаміка, агогіка, натомість виконавськими – гармонія, мелодія, ритміка» [7, с. 9].

Отже, у зв'язку зі зміною ціннісних координат у творчо-виконавській діяльності митців зростають роль і функції виконавця-інтерпретатора.

Висновки.

Сучасне музичне мистецтво – це співтворчість композитора і виконавця.

Роль виконавця-інтерпретатора полягає у відтворенні звукообразних ідей композитора, які безпосередньо залежать від здатності музиканта виявити прихований глибинний зміст твору.

Сучасний інтерпретаційний процес передбачає плюралізм ідей та смислів, характеризується множинністю звукообразних концепцій.

У комунікативних зв'язках композитор – виконавець – слухач (глядач) відбувається постійний процес пошуку нових ідей, зумовлених сучасною світоглядною ситуацією.

Для подальшого дослідження перспективними є виявлення специфіки індивідуальних трактувань звукообразних концертів творів сучасних авторів на прикладі виконавської діяльності видатних музикантів-інтерпретаторів.

Дане дослідження можна завершити словами видатного музиканта-інструменталіста Т.А.Докшицера з його книги «Шлях до творчості»: «Суттєво важливо те, що кожний інтерпретатор може мати своє тлумачення відтінків музичних образів. Глибина і різностороння образність мислення пов'язана з світосприйняттям, духовним багатством, інтелектом, емоційною природою виконавця» [2, с.30].

Список використаних джерел:

1. Балакірова, С. Естетика музичного постмодернізму (на матеріалі творчості К. Штокгаузена та М. Кагеля) [Текст]: автореф. дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.08 / С. Балакірова; Нац. тех. ун-тет України «Київський політехнічний ін-т». – К., 2002. – 21 с.
2. Докшицер, Т.А. Путь к творчеству [Текст] / Т.А. Докшицер. – М.: 1999. – С. 30.
3. Крупей, М. Шляхи формування художньо-виразного мислення саксофоніста [Текст] / Михайло Крупей // Музичне мистецтво і культура: Науковий вісник ОДМА ім. А.В. Нежданової: [зб. статей]. – Одеса, 2003. – Вип. 4. – Кн. 2. – С. 258–268.
4. Курышева, Т. Музыкальная журналистика и музыкальная критика [Текст]: учеб. пособие / Т. Курышева. – М. : Изд-во «Владос-Пресс», 2007. – 295 с.
5. Мазиков, А. Постмодернистская стратегия интерпретации текста и фор-тепианное исполнительское искусство [Текст] / А. Мазиков // Известия РГПУ им. А. И. Герцена: науч. журнал. – Спб., 2007. – № 17 (43). – Ч. 1. Общественные и гуманитарные науки. – С. 211-215.
6. Понькина, А. М. Эжен Боцца: творчество для духовых инструментов: Научная дискуссия: вопросы филологии, искусствоведения и культурологи [Текст] / А.М. Понькина // XVII междунар. заочной науч.-практ. конф: сб. ст. по материалам. – № 11 (38). Часть I. – М., Изд. «Интернаука», 2015. – С.13-24.
7. Чернова, І. Музичне виконавство в ситуації постмодерну [Текст]: автореф. дис. ...канд. мистецтвозн.: 17.00.01 / І. Чернова; Львівська держ. муз. акад. ім. М. В. Лисенка – Львів, 2007. – 16 с.